

María Álvarez de la Granja / Marta Negro Romero (2014): “O proceso de lematización no TLPGP”. *III Congreso Internacional de Dialectología e Sociolingüística*. Londrina (Brasil), 7-10 outubro 2014

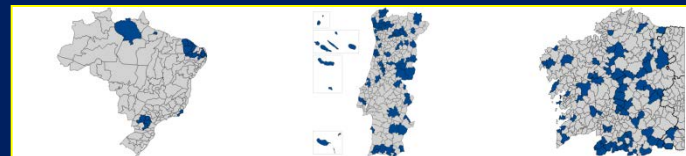

You are free to copy, distribute and transmit the work under the following conditions:

- **Attribution** — You must attribute the work in the manner specified by the author or licensor (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Non commercial** — You may not use this work for commercial purposes.

Lexicografía dialetal na era digital: o Tesouro do Léxico Patrimonial Galego e Portugués

O proceso de lematización no TLPGP

María Álvarez de la Granja
Marta Negro Romero

INSTITUTO DA LINGUA GALEGA

Universidade de Santiago de Compostela

A participación neste congreso foi financiada pola Secretaría Xeral de Universidades (Xunta de Galicia – Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional) ao grupo de investigación Filoloxía e Lingüística Galega (USC)

Variantes no TLPGP

LADEIRA — *s. f.*, terreno inclinado.
LAJA — *s. f.*, rocha de superfície plana.
LANCHAL — *s. m.*, lugar onde há *lan-*
chos.
LANCHEIRA — *s. f.*, lugar onde há
lanchos.
LANCHO — *s. m.*, penedo.
LAPA — *s. f.*, gruta.
LAPACHEIRO — *s. m.*, lamaçal.
LINDA — *s. f.*, limite, *malhão*.

MALHÃO — *s. m.*, marco que limita as
propriedades.

Buescu, Maria Leonor Carvalhão (1961): *Monsanto. Etnografia e linguagem*. Lisboa: Centro de Estudos Filológicos; Publicações do Centro de Estudos Filológicos – 7. [= Id. (1984): *Ibid.* Lisboa: Editorial Presença]

Variantes no TLPGP

1 Variante	3	4	9	10	13	16 Lema	17
lancheira	s.f.	Lugar onde há <u>lanchos</u> .	2.2	Buescu 1961	lancho	lancheira	sf
lancho	s.m .	Penedo.	2.2	Buescu 1961	lancheira	lancho	sm

A necesidade de lematizar

- O obxectivo do proxecto é amosar a distribución dialectal do léxico galego e portugués.
- Pero o léxico recollido nos glosarios posúe unha gran “diversidade formal”.
- De aí a necesidade de superar esa diversidade mediante a introdución de lemas.

“A diversidade formal” das variantes

- Variantes con diferentes formas de presentación nas obras :

Formas de cita canónicas: *petiscar; afillado; casa; abellón*

Formas de cita non canónicas: *petiscando; afillada; casas*

Lemas múltiples (abreviados ou non):
afillado –a; casadeira, casadeiro; abellón, abellós

Variantes flexivas no TLPGP

Lema *petiscar*

Resultados atopados (7)

petiscando 1. Pellizcar. Castrol 2010. LBMA: [petiscar](#) v.

petiscando 2. Discutir. Castrol 2010. LBMA: [petiscar](#) v.

petiscar [ptiˈkars̺] v. Petiscar. Delgado 1970:357. LBMA: [petiscar](#) v.

petiscar Diminutar. Taboada 1971:60. LBMA: [petiscar](#) v.

petiscar Diminutar. Vázquez 1971:74. LBMA: [petiscar](#) v.

Lema *casadeiro*

Resultados atopados (4)

casadeira ~~casad~~[ɛj]ra Mujer en edad de matrimonio. Taboada 1971:28. LBMA: [casadeiro](#) a.

casadeira, casadeiro Soltera, soltero de unos 30 hasta 40 años. Schneider 1938:271. LBMA: [casadeiro](#) a.

casadeiro ~~casad~~[ɛ]jiro adx. Que está en idade de casarse. Bravo 1984:64. LBMA: [casadeiro](#) a.

“A diversidade formal” das variantes

- Variantes que amosan diferentes formas ortográficas:

lage, laje

ucha, hucha

de cote, decote

Variantes ortográficas no TLPGP

Lema *laje*

Resultados atopados (18)

laje s.f. Pedra lisa de grandes dimensións, por veces coberta pelo mar. Caldeira 1960:304. LBMA: [laje](#) sf.

laje s. f. Pedra lisa de grandes dimensións. Alves 1993:219. LBMA: [laje](#) sf.

laje s.f. {palavra registada no dicionário com o mesmo sentido} {Tinalhas} Martins 1954:432. LBMA: [laje](#) sf.

Lema *decote*

Resultados atopados (11)

decote adv. Sempre. Bravo 1984:85. LBMA: [decote](#) adv.

decote "Siempre". *Anda decote coa roupa esgazada.* López 1969:159. LBMA: [decote](#) adv.

de cote **dec**[ˈɔ]te Diariamente. González 1972:51. LBMA: [decote](#) adv.

de cote **dec**[ɔ]te Diariamente. Morandeira 1969:57. LBMA: [decote](#) adv.

“A diversidade formal” das variantes

- Variantes que amosan diferenzas fónicas. Por exemplo:

semana, somana

moito, muito

esfollar, erfollar

milicroque, bilicroque

Variantes fónicas no TLPGP

Lema *esfollar*

Resultados atopados (32)

erfollar Deshojar el maíz. Pérez 1969:62. LBMA: [esfollar](#) v.

esfollar Deshojar la espiga de maíz. Baamonde 1977:127. Vid. [reinar](#). LBMA: [esfollar](#) v.

Lema *semana*

Resultados atopados (35)

semana s.f. Parte'do mes que tèn seèe días. VázquezS 1986:51. LBMA: [semana](#) sf.

semana Semana. Vilariño 1972:19. LBMA: [semana](#) sf.

somana Semana. Díaz 1971:16. LBMA: [semana](#) sf.

“A diversidade formal” das variantes

- Contrariamente, as formas que presentan diferenzas morfolóxicas posúen lemas diferenciados:
 - azinho* e *azinheira* (‘árbore’)
 - augazada* e *augaceira* (‘grande cantidade de auga’)

Variantes morfolóxicas no TLPGP

Lema *azinho*

Resultados atopados (6)

azinhe [e'ziŋ] s.m. Azinheira. Baptista 1967:312. LBMA: [azinho](#) sm.

azinho [e'ziŋu] s.m. Madeira de azinheira. Cruz 1991:309. LBMA: [azinho](#) sm.

azinho [e'ziŋu] s.f. Azinheira. Empregam geralmente os dois termos [*azinho* e *azinhêra*]. Delgado 1970:311. Vid. [azinhêra](#), [bolêta](#). LBMA: [azinho](#) sm.

azinho [e'ziŋu] s.m. Azinho. Delgado 1970:371. LBMA: [azinho](#) sm.

azinho [e'ziŋu] s.m. O m. q. *azinha*. {Fontainhas da Serra}. SilvaM 1972:259. Vid. [azinha](#). LBMA: [azinho](#) sm.

Lema *azinheira*

Resultados atopados (6)

azenheira azenh[e]ra s.f. Azinheira. Paulino 1959:254. LBMA: [azinheira](#) sf.

azinhêra [ezi'ŋere] s.f. V. *chaparro*. Cruz 1991:309. Vid. [chaparro](#). LBMA: [azinheira](#) sf.

azinhêra [ez'ŋerẽ] s.f. Azinheira. Delgado 1970:371. LBMA: [azinheira](#) sf.

azinhêra [ez'ŋerẽ] s.f. Azinheira. Empregam geralmente os dois termos [*azinho* e *azinhêra*]. Delgado 1970:311. Vid. [azinho](#), [bolêta](#). LBMA: [azinheira](#) sf.

azinhêra [azi'ŋere] s.f. Azinheira. Oliveira 1966:256. LBMA: [azinheira](#) sf.

Selección do lema

- Sempre que sexa posible, o lema debe coincidir coa forma estándar, coa forma referendada e priorizada polos dicionarios:

*azenheira, azinhèra: **azinheira***

*alagoa, lagoa: **lagoa***

Selección do lema

Fringilla coelebs

chincho (estándar)

chincheiro (non estándar)

Selección do lema

Lema *chincheiro*

Resultados atopados (3)

chincheiro **chinch[ɛ]iro** s. m. Paxaro algo maior có xílgaro. Bravo 1984:81. LBMA: [chincheiro](#) sm.

chincheiro [e] Pinzón. PérezF 1972:62. LBMA: [chincheiro](#) sm.

Lema *chincho*

Resultados atopados (10)

chincho Pájaro pequeno, con nome onomatopéyico de su canto. Taboada 1971:21. LBMA: [chincho](#) sm.

chincho Pájaro pequeno con patas de color rojo y gris. Vázquez 1971:29. LBMA: [chincho](#) sm.

CONCLUSIÓN: O LEMA NON SEMPRE COINCIDIRÁ CUNHA FORMA ESTÁNDAR

Selección do lema

- Cando a forma encontrada non coincide cunha palabra estándar / dicionarizada / normativa nin é unha variante fónica ou ortográfica desta, bótase man dalgúns recursos no proceso de lematización: familia de palabras, etimoloxía, linguas próximas etc.

Selección do lema

trovexar ‘tronar’

- ❖ Nos dicionarios de referencia non se recolle este verbo nin unha variante fónica del.
- ❖ trebón e torbón son formas estándares, pero non trobón.
- ❖ No entanto, *trovejar* si é unha forma portuguesa estándar, dicionarizada.
- ❖ Daquela, propoñemos como lema *trobexar* (escrita con , en coherencia coa familia de palabras: trebón, torbón, treboada etc.).

Selección do lema

Se non obtemos información, ofrecemos como lema a mesma variante que rexistramos:

investres ‘envolturas fetais’ *investres*

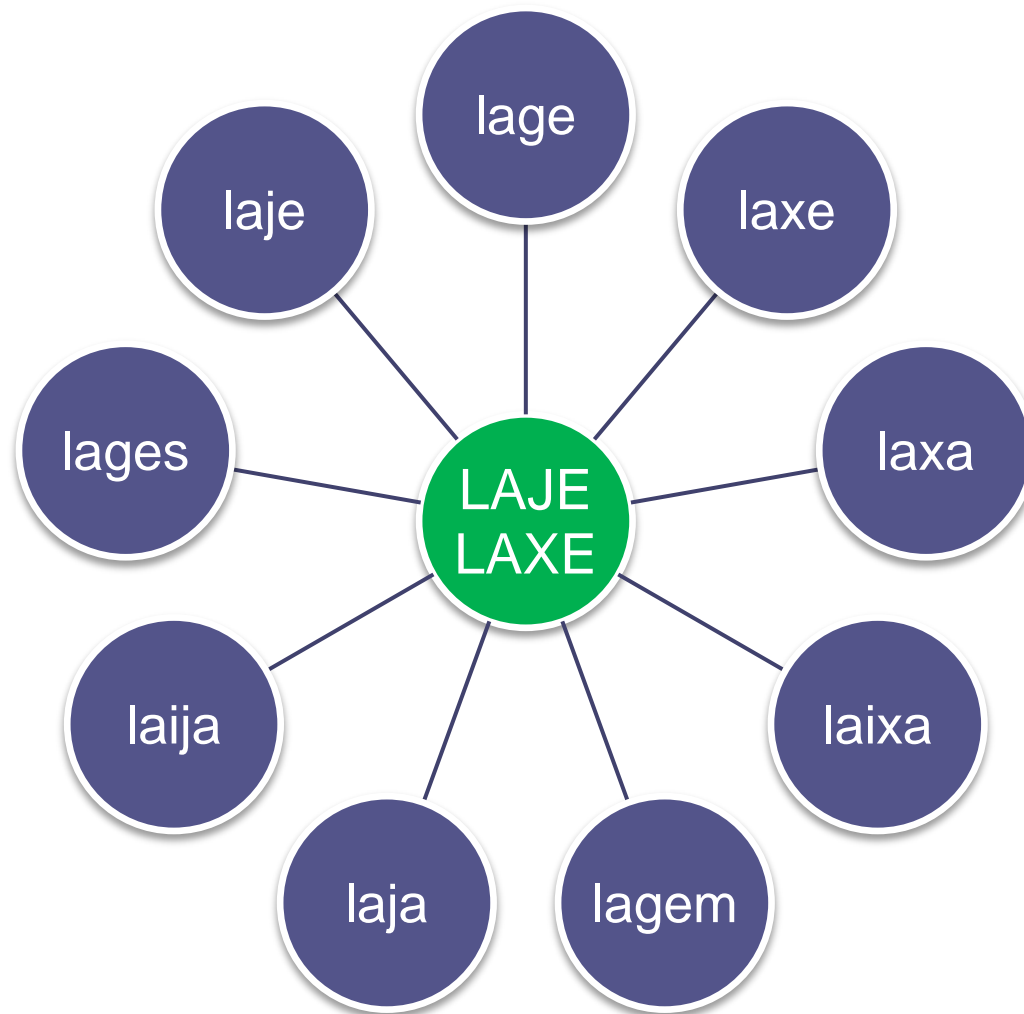
arroleixar ‘tocar a morto’ *arroleixar*

rábade ‘comida de peixes’ *rábade*

E nun futuro próximo...

- **Conexión dos lemarios galego e portugués**
- **Establecemento e conexión de xeosinónimos de referencia**

Conexión de lemarios

Establecemento de xeosinónimos de referencia

Fringilla coelebs

PIMPÍN

carballuda

chincheiro

chincho

chinchín

pimpín, pin pin

Establecemento de xeosinónimos de referencia

Fringilla coelebs

TENTILHÃO

chapim

pardal-do-norte

patachim

pintarroxa

tentilhão, tintilhão,
tinlhão

Conexión dos xeosinónimos

MUITO OBRIGADA PELA SUA ATENÇÃO!